

VOLKSBELANG

Jaargang 130 - nummer 3 - maart 2009 - maandblad

De kredietcrisis doorgelicht



De recente financiële en economische crisis heeft, in echte tsunami-stijl, een ware ravage aangericht. Alleen al voor België schat de Nationale Bank dat ongeveer 150 miljard euro, dit is zo'n 6.000 miljard van onze oude Belgische franken, in rook zijn opgegaan. Naast het zoeken naar snelle remedies om de gevolgen van die crisis zoveel als mogelijk beperkt te houden, is het toch ook van belang te proberen een aantal lessen te trekken, zodat (hopelijk...) in de toekomst een dergelijk drama zich niet meer kan afspelen. Volksbelang zet in enkele beschouwingen van gewezen bankier Mark Bienstman een aantal vaststellingen op een rij en trekt conclusies. **Lees verder blz. 6: Deel 1: Menselijke schizofrenie**

COLLOQUIUM

John Stuart Mill schreef
150 jaar geleden 'On Liberty'

/8

INTERVIEW

Diplomatiek adviseur Peter Moors
getuigt over zijn samenwerking met
gewezen premier Guy Verhofstadt

/5

BOEKEN

De vrouwen van Willem Elsschot

/10



Duurzaam leiderschap

De kans is groot dat de verkiezingen van 7 juni in het teken zullen staan van de economische crisis. Dit heeft zo zijn verschillende kanten. Kant één is dat we eindelijk eens een fors verkiezingsthema krijgen waar elke kiezer bij betrokken is. En dit keer wel heel nauw. De kiezer die zijn spaargeld verloor, de kiezer die zijn job verloor, de kiezer die het vertrouwen in zijn bank verloor, de kiezer die zijn koopkracht verloor. Je zou als politicus deze dagen voor minder electorale sidderingen krijgen.

Kant twee: verkiezingsperiodes zijn niet de meest ideale tijden voor politici om moedige, en dat zijn vaak onpopulaire, maatregelen te nemen om de crisis te lijf te gaan. De angst om de kiezer voor het hoofd te stoten, dwaalt rond. Vandaar dat er nogal wat kritiek komt op de relanceplannen en economische steunmaatregelen van de betrokken regeringen. Ze zouden niet ver genoeg gaan, ze zijn te zwak om de almaar uitdijende economische malaise te bestrijden. Er wordt dan in één trek verwezen naar de fundamentele en doortastende ingrepen die Obama in de Verenigde Staten voorstelt. Die kritiek is niet helemaal onterecht.

“Het is er de tijd niet naar om te strijden voor het grote gelijk, maar wel om over de partijpolitieke en ideologische scheidingslijnen heen, in het belang van iedereen, te handelen.”

Vandaar dat de politieke verantwoordelijken misschien best open en eerlijk zeggen waar het op staat (zelfs in verkiezingstijd): er komen harde tijden aan en er zullen dus besparingsmaatregelen moeten genomen worden. Anders halen we het niet. De angst om de kiezer is daarbij een volkomen drogreden, want het grenst aan een quasi zekerheid dat die kiezer dit keer

van zijn vertegenwoordigers wél echt een authentiek en eerlijk discours verwacht. Wie wat anders vertelt, zou na 7 juni wel eens raar staan kijken.

Partijen van de meerderheid houden er dan ook best mee op om ideologische achterhoedegevechten te voeren over hoe zij nu die crisis politiek bekijken. Het failliet van het kapitalisme versus de verdoemde Keynesiaanse overheidseconomie, het onmenselijke liberalisme versus de socialistische subsidiestaat. Het is er de tijd niet naar om te strijden voor het grote gelijk, maar wel om over de partijpolitieke en ideologische scheidingslijnen heen, in het belang van iedereen, te handelen. Bovendien speelt dit gebekvecht in de kaart van de populisten die op de mestvaalt van ongenoegen hun vreugdedansje plaatsen. Geef hen die kans niet.

Maar wat ons nog meer bezorgt, is dat de kiezer een gebrek aan leiderschap aanvoelt. En dit op alle niveaus. In een opiniebijdrage in dit nummer heeft Karel De Gucht het over de protectionistische tendensen van bepaalde Europese landen. Maar is dit ten gronde niet het gevolg van het

ontbreken van een grote Europese leider die alle lidstaten voor een wervend project ter bestrijding van de wereldwijde crisis kan mobiliseren en verenigen? De federale regering ligt al twee jaar op apegapen. Na het verdwijnen van Yves Leterme werd er veel vertrouwen gelegd in de handen van Herman Van Rompuy. Maar ook hij slaagt er maar moeilijk in om het

immobilisme in zijn regeringsploeg te doorbreken en de partijtegenstellingen te neutraliseren. Kris Peeters heeft betere kaarten, maar ook zijn ploeg wordt niet gespaard door de aanhoudende schermutselingen tussen zijn blauwe en rode coalitiepartner. Het volk houdt niet van aarzelende staatslieden. In deze donkere tijden is er behoefte aan duurzaam politiek leiderschap en de bereidheid van alle betrokkenen om over de eigen schaduw heen te springen.

VOLKSBELANG

wordt uitgegeven door de vzw Liberaal Vlaams Verbond, Stichting Vanderpoorten

Verantwoordelijke uitgever:

Bert Cornelis,
Kard. Mercierlaan 63, 3001 Leuven

Hoofdredactie:

Bert Cornelis Bert@Reflex.tc.be

Vormgeving:

Ildé Cogen ildé.cogen@openvld.be

Secretariaat:

Luc Pareyn - Liberaal Archief
Kramersplein 23 - 9000 Gent
tel. 09/221.75.05 - fax:

09/221.12.15

www.liberaalarchief.be

luc.pareyn@liberaalarchief.be

Vlaams Sociaal Liberaal in Brussel

In een recente lezing voor Brusselse en Nederlandse liberalen had VUB-historicus en kenner van de politieke geschiedenis van België prof. dr. Jeffrey Tyssens het over het opvallende gebrek aan geschiedschrijving over het liberalisme in België. Hij staaft zijn vaststelling aan de hand van het erg beperkt aantal biografieën van liberale figuren en de stiefmoederlijke wijze waarop de liberale politieke cultuur in dit land in academische kringen wordt behandeld.

Historicus Johan Basiliades en politoloog Herman Mennekens schreven nu een erg leesbare, toegankelijke kroniek van het Vlaams liberalisme in de hoofdstad. Uiteraard ging daarbij ook veel aandacht naar het ontstaan, de rol en de werking van het Willemsfonds in de hoofdstad.

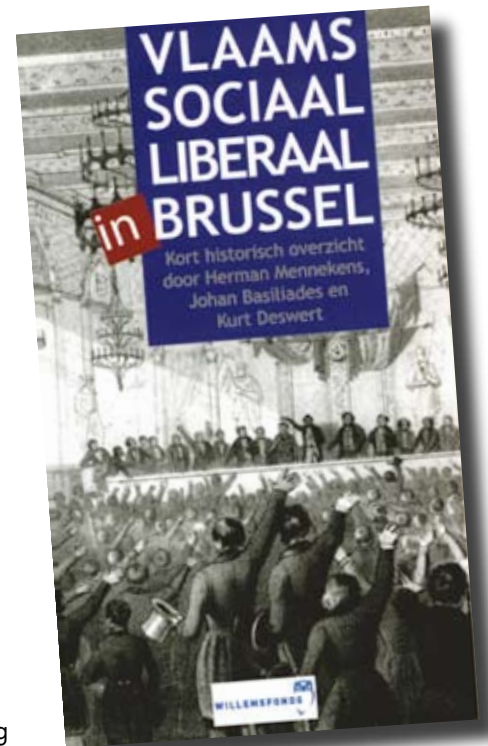
Hiel en Vader Hoste

In een eerste deel schetst het boek de bewegende strijd binnen de liberale beweging tussen radicalen en doctrinairers in de 19de eeuw. De Brusselse, culturele Flamingtonen en de progressieve liberalen zouden elkaar vinden in de hoofdstad. Het is ook in die periode dat het Willemsfonds in 1873 het licht zag, met de afdeling "Brussel en omstreken" van Julius Hoste sr. en de afdeling Schaarbeek-Sint-Joost-ten-Node van de Schaarbeekse letterkundige Emanuel Hiel.

In het tweede deel komt de evolutie van het Vlaams liberalisme in de hoofdstad in de 19de en 20ste eeuw aan bod, met aandacht voor de groei van de Willemsfondsschool, de belangrijke rol van Brusselse liberalen bij de uitbouw van Vlaamse voorzieningen in de hoofdstad (de Koninklijke Vlaamse Schouwburg, de Hoofdstedelijke Bibliotheek, het Vlaams

Onderwijscentrum, enz.) en de kroniek van de Vlaams-liberale partijpolitieke werking in de hoofdstad. Ten slotte schetst Kurt Deswert, voorzitter van het Willemsfonds Woluwe enkele portretten van Brusselse liberalen, die een bijzondere betekenis hebben voor het Willemsfonds: Albert Maertens van "Het Laatste Nieuws", geestelijke zoon van Julius Hoste sr., Yvette Bützler-Vanneste, decennialang voorzitter van het Willemsfonds-Brussels Gewest, Willemsfonds-boegbeeld Willy Dehondt en huidig gewestelijk voorzitter Mireille De Winter-Corteville.

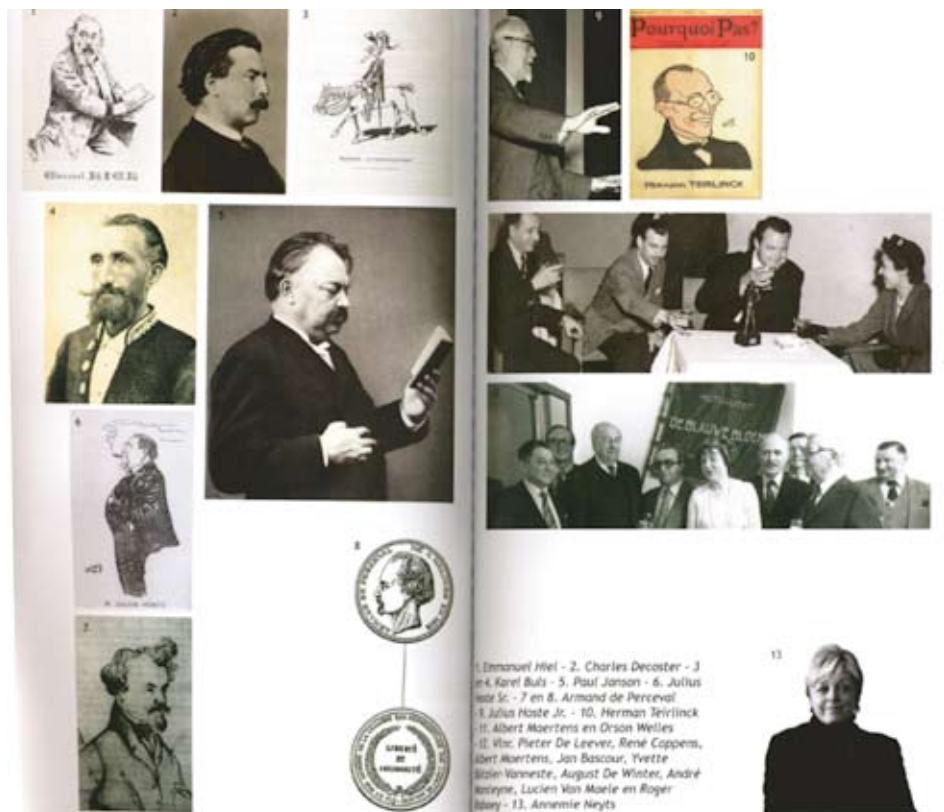
Herman Mennekens, Johan Basiliades en Kurt Deswert,



Vlaams Sociaal Liberaal Brussel. Uitg. Willemsfonds, 2009; 68 blz. Het boekje is gratis te verkrijgen via kurt.deswert@vldbrussel.be of



Herman Mennekens



1. Emanuel Hiel - 2. Charles Decoster - 3. Karel Bulx - 4. Karel Bulx - 5. Paul Janson - 6. Julius Hoste Sr. - 7 en 8. Armand de Perceval - 9. Julius Hoste Jr. - 10. Herman Teirlinck - 11. Albert Maertens en Orson Welles - 12. Yvette Bützler-Vanneste, René Coppens, Albert Maertens, Jan Bascour, Yvette Bützler-Vanneste, August De Winter, André Anonyme, Lucien Van Maele en Roger Bary - 13. Annette Nuyts



INTERVIEW: Diplomatiek adviseur Peter Moors schrijft boek over Roekeloos rechtlijnig

Europa is meer binnen- dan buitenland, maar dat is nog niet erg doorgedrongen in de media of bij de man in de straat. Niemand belichaamde die verwevenheid meer dan Guy Verhofstadt. Net als Jean-Luc Dehaene voor hem, schakelde hij snel om van de lichtbak der Belgische politiek naar een boeiender spel met grotere inzet: de stroomlijning van een proces in wording, de 'Verenigde Staten van Europa'. Het is Verhofstadt niet altijd in dank afgenomen, maar dat heeft weinig veranderd aan zijn inzet en bereidheid. Nu de campagne voor de Europese verkiezingen op gang wordt getrokken, blijkt duidelijker dan ooit dat Verhofstadt een geslepen strategie volgt, maar in het verleden ook tactische fouten heeft gemaakt. Peter Moors, thans Directeur generaal bij Ontwikkelingssamenwerking, maar tussen 1999 en 2004 vijf jaar lang zijn diplomatieke rechterhand, heeft in zijn boek **Mister Nice Guy. Vijf jaar buitenlandbeleid van Guy Verhofstadt door de ogen van zijn diplomatieke adviseur** de wordingsjaren van een Europees voortrekker ontrafeld. Met sympathie, maar zeker niet zonder inzicht in de gedrevenheid van Verhofstadt. **Volksbelang** ging daar met Peter Moors dieper op in.

Peter Moors: "De strategie van Verhofstadt bestaat er telkens opnieuw in de lat erg hoog te leggen. Hij is daarbij zeker niet naïef en beseft best dat die ambitie niet volledig gerealiseerd zal worden. Maar door de 'ambitiefat' zo hoog te leggen, wil hij een dynamiek creëren waardoor hij het nagestreefde einddoel toch zo dicht mogelijk zal benaderen. Hij zei me ooit: als je een zeven op tien nastreeft, is de kans groot dat je eindigt met een zes. Maar als je een negen op tien nastreeft, bestaat de kans dat je een acht haalt. Daarenboven plaatst hij zichzelf graag met de rug tegen de muur, zodat terugkrabbelen geen optie is. In mijn boek vat ik het zo samen, na Verhofstadts eerste optreden in de Balkan: hij zou

absoluut de NAVO-troepen laten vervangen door een Europese zending. "Zodra er soldaten op het terrein zijn ingezet, moeten de politici wel een politiek kader en een militaire strategie voor dergelijke operaties uittekenen". Dus: "Op het terrein een voldongen feit creëren, waarna de politici, zelfs al is het met flinke tegenzin, wel een beleid moeten formuleren". Dat heeft hij voortdurend toegepast, dat principe. De "Pralinetop" over een gemeenschappelijk defensiebeleid voor Europa was zo'n voorbeeld. Zijn boek over de Verenigde Staten van Europa. De verzoening met Rwanda, na openlijke excuses. Waarop president Kagame ogenblikkelijk zijn tekst veranderde. Eigenlijk was die van plan de Belgen zwaar te kapittelen, maar kon dat na Verhofstadts emotionele excuses niet maken. Het hééft resultaat opgebracht. Maar de bluts moest Verhofstadt met de buil nemen. Als je keer op keer de 'ambitiefat' zo hoog legt, loop er af en toe wel eens iets mis. Dat heeft hem het voorzitterschap van de Europese Commissie gekost, gewoon doordreef dat de Britten hem niet meer lustten. Al heb ik het altijd een eigenaardig verwijt gevonden: een voorzitter van de Europese Commissie die te sterk gelooft in het federale Europa. Niemand verwijt de secretaris generaal van de NAVO toch dat hij een te sterke atlanticus zou zijn? Zijn rechtlijnigheid heeft hem uiteindelijk voor Blair onaantvaardbaar gemaakt. Dat is verrassend want aanvankelijk konden de Belgische en Britse premiers het goed met elkaar vinden."

Want hij geloofde echt dat Blair eindelijk het Britse euroscepticisme zou ombuigen naar een meer gemeenschappelijk beleid, dat nationalistische eigenzinnigheden – en in Londen het strikte atlantisme – zou overstijgen?

"We hebben dat allemaal gedurende enige tijd geloofd, denk ik. Verhofstadt bekijkt alles vanuit die Europese inval-

hoek. Verhofstadt, dat lijdt geen twijfel, is ethisch én Europees gedreven. De lakmoesproef daarvan is wellicht de mislukte Top van Nice geweest. Het is Verhofstadt die de onderhandelingen vier dagen lang heeft laten aanslepen, om toch een minimum minimum uit de brand te slepen. Uiteindelijk krijgt België daar de opdracht om een ontwerp klaar te stomen dat de toekomstige verhoudingen in de Unie moet uitwerken. Dat gebeurt dan ook met de Verklaring van Laken, die er nooit zou gekomen zijn zonder Britse medewerking. Het is zeker één van Verhofstadts grootste successen geweest. Wij staren ons vandaag blind op de halfslachtigheid van Nice, maar daar is wel de aanzet gegeven voor het uitschrijven van een grondwet, later wat verwaterd tot het Verdrag van Lissabon. Maar dus ook van het vernieuwde, gedemocratiseerde evenwicht tussen Raad, Commissie en Parlement, het opvoeren van de gekwalificeerde meerderheid, de versterkte samenwerking op velerlei gebied. En daarbij kreeg België van Chirac de organisatie van alle Europese toppen in de schoot geworpen – volgens sommigen een Britse suggestie nota bene! Het is trouwens raar dat persoonlijke vriendschappen zo veel invloed hebben op het verloop van onderhandelingen."

Chirac ? Juncker ? Kok ?

"Zeker. Juncker bij voorbeeld is een hoogst prettige man in de omgang, humoristisch, onderlegd, competent. Met Blair zat het in het begin zeker snor, maar de Belgische afkeuring van de interventie in Irak betekende een breekpunt. Dat is nooit meer goed gekomen. Ook met Kok klikte het, en vreemd genoeg ook met uitgesproken conservatieven als Chirac en Aznar. Met Aznar deelde hij nagenoeg geen enkel politiek standpunt, maar beide mannen schoten erg goed met elkaar op en dat vertaalt zich al eens in steun aan de onderhandelingstafel. Het omgekeerde geldt ook en dat verklaart de moeilijke verhouding met Balkenende. Het is een

samenwerking met Guy Verhofstadt

ongeschreven wet dat men collega's uit de Europese Raad niet hindert bij hun herverkiezing in eigen land. Anderen steunen mag, tegenwerken niet. Zo heeft Blair Chirac altijd hoofs behandeld, al had hij misschien liever een overwinning van Jospin gezien bij de presidentsverkiezingen in 2002. Maar Balkenende koos in 2003 smalend en openlijk partij voor de CD&V. "Dit is not done en Verhofstadt kon het niet waarden", schrijf ik. Daarenboven waren er op dat ogenblik in verschillende dossiers spanningen met Den Haag. De IJzeren Rijn, die ondanks alle beloftes en *memoranda of understanding* maar niet gereactiveerd werd; de Westerschelde die maar niet verdiept raakte. Als in die omstandigheden de premiers van beide landen ook nog eens openlijk elkaars politieke tegenstanders gaan steunen, wordt het wel bijzonder moeilijk om nog in een sereen klimaat naar oplossingen te zoeken. Daarenboven is het zielig wanneer de middelkleine lidstaten van de Europese Unie elkaar de duvel aandoen. Kleinzielig en dom. Het is koren op de molen van de grote lidstaten en hun neiging om een directoire te installeren. Méér Europa betekent minder nationalisme. Landen als België en Nederland moeten die richting aanwijzen. En de tijd dringt, dat is net wat Verhofstadt onderstreept in zijn pamflet *Een New Age of Empires*. De nieuwe wereldorde komt eraan en die

verandering zal nog ingrijpender zijn dan we onmiddellijk na de val van de muur van Berlijn voor ogen hadden. De jaren 1990 waren de jaren van de globalisering en van de groeiende multipolariteit. De gevolgen worden duidelijk tijdens de economische en financiële crisis van vandaag. Dat heeft zijn weerslag op de economische verhoudingen, maar ook op de politieke vertaling daarvan, in de Veiligheidsraad, in de bondgenootschappen, in de onderlinge afhankelijkheid. Verdeeldheid – zoals nu blijkt uit de paniecreacties na de Amerikaanse kredietcrisis, uit de manier waarop lidstaten alleen voor eigen deur willen vegen en staatssteun verlenen en uit de onrustwekkende afwezigheid van een gezamenlijk antwoord vanwege de Europese Commissie – slaat Europa achteruit in de rivaliteit met andere grootmachten: Amerika dat zelf inboet aan leiderschap, Rusland, China, India. Het einde van de natiestaat is een feit. De globalisering geeft hen geen ademruimte meer. Maar een aantal Europese lidstaten hebben dat nog steeds niet begrepen."

En wat met Bush, die op de cover van jouw boek prijkt?

"George Bush wordt nu beschouwd als een van de slechtste presidenten die de Verenigde Staten ooit gehad hebben. Maar in de omgang is het een aangename man. Helemaal niet arrogant. Het ene



Peter Moors

sluit het andere niet uit. Op persoonlijk vlak kon Verhofstadt het goed met Bush stellen. Het eerste contact tussen hen, tijdens een ontbijt in Brussel in het voorjaar van 2001, verliep uitstekend. Bush nam weliswaar standpunten in die niet door België gedeeld werden, bijvoorbeeld over de klimaatwijziging, maar deed dat niet op agressieve of hautaine wijze. Het presidentschap van Bush is volledig bepaald, en ik zou ook zeggen ontspoord, door de gebeurtenissen van 9/11. Zijn reactie op die aanslagen heeft hem in conflict gebracht met verschillende Europese leiders zoals Verhofstadt. België steunde de invasie van Irak niet en nam in dat verzet het voortouw, samen met Frankrijk en Duitsland. Het feit dat verschillende Amerikaanse politici, onder meer Bush, in België werden aangeklaagd in het kader van de zogenaamde genocidewet, hielp natuurlijk ook niet."

Toch heeft Verhofstadt lang aan die genocidewet vast gehouden?

"Die genocidewet werd misbruikt en heeft België heel wat internationaal krediet gekost. In oktober 2000 diende Congo een klacht in tegen ons land omdat de toenmalige minister van buitenlandse zaken Yverdi in staat van beschuldiging was gesteld. En toen was het hek van de dam. Tegen midden 2003 lagen al 39 klachten op behandeling te wachten, tegen Yasser Arafat, tegen Mauritanië, tegen Fidel Castro, tegen Saddam Hoessein, tegen Ariel Sharon. "Rechtbanktoerisme" noem ik dat.

"Verhofstadt staat het liefst met de rug tegen de muur."

Dat werd diplomatiek onhoudbaar, België leek op de keizer-koster van het wereldgeweten, de dominee voor alle mogelijke onvrede en afrekeningen. Toch hield Verhofstadt aanvankelijk vast aan die wet. Als verslaggever van de Rwandacommissie in de jaren 1990 was hij diep onder



Februari 2005: Toenmalig premier Guy Verhofstadt ontmoet toenmalig president George Bush wiens Irakbeleid hij zwaar op de korrel had genomen.

de indruk gekomen van de volkenmoord in Rwanda. Hij wou absoluut vermijden dat de schuldigen van die volkerenmoord hun straf zouden ontlopen. Uiteindelijk zijn we daar in geslaagd, maar het heeft lang geduurd, te lang wellicht. Vergeet ook niet het politieke klimaat waarin die discussie verliep. In het voorjaar van 2003 wierpen de federale parlementsverkiezingen van juni hun schaduw vooruit en waren verschillende regeringspartijen niet bereid om aan de genocidewet te raken."

Waarom dit boek en waarom nu? Die kat komt weer?

"(grinnikt) Je moet geen bewuste tactiek achter de publicatie van mijn boek zien. In de Angelsaksische landen is het normaal dat de naaste medewerkers van presidenten en eerste ministers hun relaas publiceren. In ons land bestaat die traditie niet. Jammer want het is belangrijk dat wordt uitgelegd waarom bepaalde beslissingen werden genomen en hoe de toppolitici reageerden op de gebeurtenissen. Dat leek me interessant maar het veronderstelde wel dat de publicatie van het boek moest rijpen tot de meeste hoofdrolspelers van het politieke toneel waren verdwenen of andere functies uitoefenden. Het manuscript lag al een tijdje klaar, maar de uitgever achtte het zinvoller er dit jaar in het voorjaar mee uit te pakken dan vorig jaar op de Boekenbeurs. Want dan verdrinkt het in het aanbod. Die uitgever zal ook wel geweten hebben dat het boek op die manier zou verschijnen net voor Verhofstadt een jaar stilzwijgen zal doorbreken. Verhofstadt heeft net een boek over het internationale machtsevenwicht gepubliceerd, nu is er mijn doorlichting van zijn buitenlandse beleid. Aan afhaken denkt hij duidelijk niet. En aan ideeën ontbreekt het hem evenmin. Voor een premier, die zeer ongewoon 30 % van zijn tijd besteedde aan buitenlands beleid, is dat vanzelfsprekend. Zijn ambities ken ik niet, dat moet je hem zelf vragen. Hij is nog jong, hé?"

©Volksbelang

Peter Moors, Mister Nice Guy. Vijf jaar buitenlandbeleid van Guy Verhofstadt door de ogen van zijn diplomatieke adviseur. Uitg. Van Halewyck, 2009; 292 blz.; 27,50 euro.

Lessen uit de financiële crisis (1)

Menselijke 'schizofrenie'

De recente financiële crisis, die zich vrij snel omgezet heeft in een algemene economische crisis, is duidelijk zonder weerga. Historici zullen misschien zeggen dat het nu nog te vroeg is om al de parallel te trekken met de vorige 'grote' crisis (1929-1935). Hoe dan ook, als we kijken naar de snelheid waarmee deze crisis is opengebarsten en de omvang (zowel in bedragen als in geografische spreiding ervan), zijn er niet veel precedenten te vinden.

Eerste vaststelling: men is enkele elementaire principes van volkswijsheid "vergeten"...

Los van alle grote en ingewikkelde economische analyses die men kan maken over wat er is gebeurd, moet men (zelfs als niet-economist) vaststellen dat men (en daarmee verwijzen we zowel naar de consument/beleggers als naar de bankiers...) enkele principes van het gezond boerenverstand uit het oog is verloren:

Er is een direct en rechtstreeks verband tussen het rendement van een belegging en het risico dat er is aan verbonden. Als men risico's schuwt, weet men dat het rendement eerder aan de lage kant zal liggen. Wil men een (zeer) hoog rendement, dan moet men bereid zijn de inherente risico's die daar aan vastzitten ook te willen aanvaarden.

Doe aan risicospreiding (wat van oudsher reeds werd vertaald als: 'leg niet al je eieren in één en dezelfde mand'). Opnieuw, zowel de beleggers zelf als de bankiers hebben - aangetrokken door de hoge verwachte rendementen - teveel van hun middelen belegt in hetzelfde soort producten (nl. in allerlei financiële spijstechnologische producten die op het eind van de rit terug te brengen zijn tot: beleggingen in risicovol vastgoed in de USA).

Het verleden is zelden of nooit een waarborg voor de toekomst: een (financieel) product dat het vandaag (zeer) goed doet, kan morgen totaal waardeloos zijn.

Door bijna gelijktijdig deze 3 vrij elementaire principes uit het oog te verliezen, is heel het systeem gaan

"scheef hangen".

Tweede vaststelling: de burger/consument/belegger wil niet de volledige waarheid zien.

Met zijn allen hebben we de neiging om een verhaal heel éézijdig te vertellen. Als er een grote bevraging zou komen rond het thema kinderarbeid, dan is het op voorhand voorspelbaar dat iedereen zal zeggen: dit kan en mag niet. Maar ondertussen koopt ieder van ons wel zijn spullen daar waar ze het goedkoopst zijn (en waarom zijn ze goedkoop? omdatergens in het productieproces wel eens 'goedkope arbeidskrachten' zijn ingeschakeld). Een zelfde soort 'schizofrenie' tonen wij tegenover onze bankier. Als we onze spaarcenten willen beleggen, willen we de hoogst mogelijke rente. Maar als



we een krediet nodig hebben, lopen we letterlijk en figuurlijk de markt rond om toch maar de laagst mogelijke rentevoet te vinden. Een bankier is in feite niets anders dan een 'handelaar' in geld : hij koopt en verkoopt geld. Uiteraard probeert hij zoals elke andere handelaar - zo goedkoop mogelijk in te kopen en zo duur mogelijk te verkopen, het verschil tussen de twee is zijn 'intermediatiemarge'. Met die intermediatiemarge moet hij al zijn werkingskosten betalen (met inbegrip van het aanleggen van een 'buffer', mocht er eens een klant zijn die zijn kredieten niet meer kan terugbetalen) en ook nog een winstmarge genereren. Want een bank die geen winst maakt, is geen goede bank. Daar dragen de spaarders hun centen niet naartoe. Maar door het feit dat zijn intermediatiemarge - door de 'schizofrenie' van ons allen (zie boven) steeds krappere wordt, dwingt men in feite de bankier 'creatief' te gaan worden om toch maar méér marge te genereren.

Hefboomeffect

Een van die creatieve vondsten, was het creëren van de zgn. 'buitenbalans producten'. Waar gaat het om: in een klassiek schema brengt een spaarder zijn centen (meestal dan nog voor een relatief korte periode) naar de bank. Met dat geld geeft de bankier krediet (meestal op langere termijn) en wacht hij geduldig af tot het krediet is afgelost. M.a.w., één euro spaarcenten kan in principe (we vereenvoudigen hier een beetje) maar één euro kredieten 'produceren'. Om uit dit 'keurslijf' te ontsnappen, wacht de bankier niet langer tot het krediet is terugbetaald. Hij neemt dit krediet direct uit zijn balans en (na 'verpakking' in een of ander gesofisticeerd beleggingsproduct) verkoopt hij het door aan andere spaarders of beleggers (die wel op langere termijn willen investeren). De bankier beschikt hierdoor terug over 'cash' die hij weer kan uitlenen aan een andere kredietnemer. M.a.w., nu kan één euro spaargeld meerdere keren gebruikt worden om kredieten te verstrekken (het zgn. hefboom effect).

Deze werkwijze houdt echter 2 grote gevaren in: enerzijds wordt het minder duidelijk wat er in al die 'verpakte' producten precies zit (zo hebben veel

beleggers' waaronder ook banken - te laat gezien dat ze uiteindelijk hadden belegd in die zgn. 'rommelhypotheken' op de Amerikaanse markt). Anderzijds - door zoveel krediet te verstrekken - geraakt de economie 'oververhit' en wordt er teveel geïnvesteerd: er ontstaat overcapaciteit - er zijn teveel woningen en/of kantoren gebouwd waarvoor men géén huurder/koper vindt. En zo zet de neerwaartse spiraal zich in gang: de investeerders kunnen hun kredieten niet tijdig terugbetalen - sommige banken geraken in liquiditeitsmoeilijkheden - ze moeten activa verkopen waarvoor niet direct een koper te vinden is.

Schuld van de klant

Maar de klant heeft (onrechtstreeks) ook op een andere manier zijn bankier tot meer risico's gedreven. Reeds vroeger zijn er al verscheidene (grote en kleinere) financiële crisissen geweest. Om te beletten dat naar de toekomst toe de 'kleine spaarder' daar (nog) de dupe zou van worden, heeft men de banken verplicht een 'interne buffer' op te bouwen: er moest voldoende eigen kapitaal zijn (o.m. inbreng van de aandeelhouders en/of achtergestelde leningen) om de eerst schokken zelf op te vangen. En, om mooie dividenden te kunnen genereren, werden de banken steeds 'creatiever' (en gingen dus méér risico's nemen). Dus wat de kleine spaarder/belegger moest beschermen, keerde zich uiteindelijk tegen hem. En ook dit verhaal zijn velen 'vergeten'.

Derde vaststelling: een aantal "vangnetten" hebben niet (goed) gewerkt.

Op zich is heel het hierboven beschreven schema niet nieuw. Ook in het verleden zijn er al gelijkaardige problemen geweest op de financiële markten. En daarom is (terecht) over de jaren heen de werking van de financiële markten hoe langer hoe meer aan allerlei (strengere) regels en controles onderworpen. De basisbepinning was steeds: 'de kleine spaarder/belegger beschermen'. Zonder volledig te zijn, hierna de voornaamste mijlpalen: de banken werden verplicht robuuste interne audit- en controlemechanismen op te zetten (o.m. om er op toe te zien dat er géén

overdreven concentratie van risico's was) - er moest een afzonderlijk ALM-comité worden gecreëerd (dat ook weer moest zorgen voor een evenwichtige spreiding van alle activa en passiva: spreiding in looptijd spreiding in risicograad geografische spreiding) uiteraard was een bank ook verplicht externe (bedrijfs-) revisoren aan te stellen - op regelmatige tijdstippen moesten allerlei rapporten aan de CBFA worden bezorgd - op niveau van de Raad van Bestuur moesten de regels van Corporate Governance correct worden toegepast - op basis van de voorschriften van het zgn. Comité van Basel moesten de banken (in functie van de samenstelling van hun balans) over voldoende eigen vermogen beschikken (zie boven) enzovoort.

Kortom werkelijk een heel arsenaal van controlemechanismen die er minstens moest voor zorgen dat eventuele problemen tijdig werden opgelost en als er dan toch nog problemen waren, dat men deze snel het hoofd zou kunnen bieden. Wat is nu gebleken toen de crisis in september-oktober vorig jaar in alle hevigheid losbarste? Al deze 'vangnetten' hebben niet (of niet tijdig) gewerkt. Als de publieke opinie verbolgen is over het zogenaamde onverantwoorde gedrag van (sommige) bankiers, dan zou ze dit minsten evenzeer moeten doen over het falen van de diverse prudentiële toezichthouders. Teveel heeft men aan 'risk measurement' gedaan en te weinig aan 'risk management'.

Vierde vaststelling: de mensen hebben een erg kort geheugen. Toen de crisis bij Fortis uitbrak (midden 2008) wees iedereen o.m. naar het rampzalige dossier van de overname (samen met RBS en Santander) van ABN-AMRO. Maar iedereen schijnt te vergeten dat amper één jaar voordien de voltallige Algemene Vergadering van Aandeelhouders (op een paar luttele procenten na) unaniem die overname van ABN-AMRO heeft goedgekeurd.

Mark BIENSTMAN
(gewezen bankier)

Volgend nummer:
Deel II: de besluiten.

John Stuart Mill: 150 jaar over vrijheid

Het grootste deel van de westerse bevolking is opgegroeid en leeft in een wereld van vrijheid en welvaart. Sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog en de oprichting van de Europese instellingen vinden velen dit een evidentie. Na de val van de Berlijnse Muur werd die vrijheid, gekoppeld aan democratie, ook mogelijk in voormalige totalitaire staten in Europa. We kunnen ons nog nauwelijks indenken wat onvrijheid is. Dat was 150 jaar geleden helemaal anders. Toen John Stuart Mill zijn boek *On Liberty* schreef, beschikte slechts een kleine elite over de nodige middelen en kennis om bewust eigen keuzes te kunnen maken.

Mill groeide op in een wereld en tijd waarin de meerderheid van de bevolking onvrij was ingevolge armoede, onwetendheid en feitelijke slavernij zoals dat het geval was voor vrouwen. Hij beseftte dit en ging daar tegen in het verzet. Hij klaagde deze onrechtvaardigheden aan en legde met zijn geschriften de filosofische onderbouw waarop de Verlichtingsidealen verder konden bloeien.

Idealen onder druk

Die idealen staan de voorbije jaren opnieuw onder druk. Fundamentele liberale grondrechten zoals de vrijheid



Temple Gardens, Victoria Embankment, London, van de hand van Thomas Woolner

van meningsuiting, de gelijkwaardigheid van elke mens, de scheiding van kerk en staat, en het recht op zelfbeschikking staan opnieuw ter discussie, ook in het westen. Dat komt door de enorme gevoelens van angst en onzekerheid die de voorbije jaren werden aangewakkerd door de terreuraanslagen, de globalisering, de opmars van China, de toenemende migratie, de multiculturele samenleving, de ecologische rampspoed en recenter, de financiële crisis en het marktfundamentalisme die aan de oorzaak liggen van de wereldwijde economische recessie die we thans kennen. Het leidt ertoe dat tal van politici en intellectuelen opnieuw pleiten voor de inperking van de vrije meningsuiting, de uitdrijving of volledige assimilatie van vreemdelingen, etatisme, economisch protectionisme, een hernieuwd nationalisme, of een terugkeer naar traditionele normen en waarden. Daarmee keren ze zich in feite tegen de vrijheid en willen ze het individu opnieuw ondergeschikt maken aan een collectief, een religie of de volksgemeenschap. De voorbije jaren zien we op diverse domeinen een afbrokkeling of afwijzing van de verworvenheden van de Verlichting. Denk aan de beruchte Patriot-Act die na 11 september 2001 werd aangenomen in de Verenigde Staten en de ingebruikname van bijzondere gevangenissen op Guantanamo Bay en in Abu Graib waarbij van individuele rechten en vrijheden opzij werden geschoven ten bate van een virtuele veiligheid. Denk aan de opstoot van protectionistische maatregelen die door regeringen en lobbygroepen

in het westen worden afdwongen om hun groepsbelangen veilig te stellen. Denk aan de opmars van autoritaire systemen zoals in Rusland en China waarin het vermeende staatsbelang primeert op het individu, en democratische krachten letterlijk geliquideerd worden. Denk aan ecologische doemdenkers die zich afkeren van de vrije markt en de keuzevrijheid waarbij ze alternatieven propageren die de concurrentie en derhalve de creativiteit doden. Denk aan de opmars van orthodoxe bewegingen die religieuze waarden en tradities willen opleggen aan anderen, die specifieke groepsrechten en uitzonderingen voor zichzelf opeisen en die zo hun patriarchale machtsverhoudingen binnen hun gemeenschap in stand willen houden en uitbreiden. Denk aan politici en partijen die het 'eigen volk eerst'-principe of hun 'heilige teksten' willen laten prevaleren op universele rechten en die de vrijheid van meningsuiting aan banden willen leggen door boeken te verbieden of elke vorm van godsdienstkritiek wettelijk onmogelijk te maken.

Scharnierpunt

We staan op een nieuw scharnierpunt in de geschiedenis. Net als zeventig jaar geleden staan we voor de keuze tussen de gesloten en de open samenleving, zoals verwoordt door Karl Popper in zijn magistrale boek *De open samenleving en haar vijanden*. Ofwel geven we toe aan het pessimisme, het populisme, het nationalisme en het conservatisme. Aan diegenen die inspelen op de angst en onzekerheid van mensen en beweren dat men zich door een terugval op tradities, gewoontes, grenzen en protectionisme kan terugtrekken uit de boze buitenwereld. Ofwel slaan we opnieuw de progressieve weg in. Een optimistische visie waarbij we ernaar streven om het recht op zelfbeschikking waarover we in het westen in grote mate beschikken ook mogelijk te maken voor al wie op dit ogenblik nog alleen maar kan dromen van individuele rechten en vrijheden. Waarbij we op zoek gaan naar een juist evenwicht tussen vrijheid en rechtvaardigheid, tussen individu en gemeen-

schap, tussen rechten en plichten. Maar steeds met één ideaal voor ogen. De vrijheid van zoveel mogelijk mensen te bevorderen. Want zolang niet iedereen vrij is, kennen we zelf geen vrijheid, alleen maar een voorrecht, en voorrechten kunnen onmogelijk de morele pijlers van ons samenleven zijn.

Colloquium over Mill

De strijd voor meer vrijheid is dus opnieuw actueel en zal dat ook altijd blijven. Juist daarom is het oeuvre van John Stuart Mill zo belangrijk. Liberales organiseert samen met het Liberaal Archief op 25 april 2009 in Gent een groot colloquium over het gedachtegoed van Mill. Diezelfde dag wordt ook een nieuw boek voorgesteld met bijdragen van Paul Cliteur, Patrick Loobuyck, Naema Tahir, Dick Pels, Cor Hermans, Meindert Fennema, Koen Schoors, Christophe Andrades, Leon Heuts, Peter Venmans, Rob Wijnberg en mezelf. Alle auteurs zullen op het colloquium aanwezig zijn en diverse aspecten van Mill toelichten zoals zijn houding tegenover de vrije meningsuiting, het liberalisme, het socialisme, het populisme, het individualisme, het feminisme, de slavernij, het geloof, het utilitarisme, het onderwijs, de

vrijhandel en natuurlijk over het belang en de impact van zijn werk *On Liberty*. In zijn biografie John Stuart Mill. Victorian Firebrand beschrijft Richard Reeves het boek dat 150 jaar geleden verscheen als volgt: "Over vrijheid is al die tijd in druk geweest en elke generatie levert een nieuw gevecht, of levert oude gevechten, op het omgewoelde slagveld van de tekst, om zodoende antwoorden te vinden op de onvermijdbare vragen van de moderne tijd: hoe vrijheid en plicht met elkaar in evenwicht en harmonie te brengen in de zoektocht naar een goed leven. Hou ervan of verafschuw het, *Over vrijheid is het Nieuwe Testament van het liberalisme*". Tegelijk wijst Reeves op het feit dat het gedachtegoed van Mill in de loop van de voorbije 150 jaar door zowat alle politieke partijen geclaimd werd, van socialistisch links tot libertarisch rechts. Dat Mill een liberaal was, blijkt vooral uit zijn positieve houding tegenover het individualisme. Daarmee plaatste hij zich tegenover het collectivisme, het egalitarisme, het conservatisme en elke vorm van fundamentalisme.

Mill was voorstander van een actieve overheid die opkomt voor diegenen die weinig of geen zelfbeschikkingsrecht

kennen, in het bijzonder voor de zwakkeren in de samenleving, waardoor hij zijn sympathie betuigde voor bepaalde aspecten van het socialisme. In elk geval kan zijn gedachtegoed niet worden gekaapt door ideologieën die het individu ondergeschikt maakten (en maken) aan een collectief, een gemeenschap, een volk, een ras, een natie, een geloof, een traditie, een absolute vrije markt. Daarmee staat hij niet alleen lijnrecht tegenover conservatieven, populisten en nationalisten die alleen maar inspelen op de angst en onzekerheid van mensen, maar ook tegenover collectivisten die zich keren tegen het privaat bezit en libertariërs met hun absoluut geloof in de *laissez-faire*-economie. Mill was een liberaal in de echte zin van het woord. Iemand die vrijheid en rechtvaardigheid, autonomie en solidariteit, zelfbeschikking en herverdeling op unieke wijze wist te combineren. Iemand die niet hield van het status-quo, zelfgenoegzaamheid en verstarring. Iemand die op overtuigende wijze aantoonde dat het liberale gedachtegoed door en door progressief is.

Dirk Verhofstadt

Het colloquium: praktisch

John Stuart Mill was één van de grootste liberale denkers aller tijden. 150 jaar geleden schreef hij zijn belangrijke boek *On Liberty*. Naar aanleiding hiervan organiseren Liberales en het Liberaal Archief op 25 april 2009 een groot colloquium over de Britse filosoof en de actualiteit van zijn ideeën.

Programma

9u30 - Patrick Loobuyck: 150 jaar Over Vrijheid.
10 uur - Christophe Andrades: Mill en het onderwijs.
10u30 - Koen Schoors: Mill en vrijhandel.
11 uur - Koffiepauze
11u30 - Dirk Verhofstadt: Mill en het individualisme.
12 uur - Rob Wijnberg: Mill en de vrije meningsuiting.
12u30 - Meindert Fennema: Mill en de slavernij.
13 uur - Lunch
14 uur - Leon Heuts: Mill en het liberalisme.
14u30 - Cor Hermans: Mill en het socialisme.
15 uur - Dick Pels: Mill en het populisme.
15u30 - Koffiepauze
16 uur - Paul Cliteur: Mill en het geloof.
16u30 - Peter Venmans: Mill en het utilitarisme.
17 uur - Naema Tahir: Mill en het feminisme.
17u30 - Voorstelling van het boek John Stuart Mill. 150 jaar Over Vrijheid

17u40 - Receptie

Praktisch

Het colloquium vindt plaats in de gebouwen van de liberale vakbond ACLVB, Koning Albertlaan 95 te 9000 Gent (op 5 minuten wandelen van het station Gent-Sint-Pieters). Naar aanleiding van dit colloquium verschijnt het boek 'John Stuart Mill. 150 jaar Over Vrijheid' met bijdragen van de hiervoor vermelde auteurs. Eindredactie door Dirk Verhofstadt.

Inkom: 10 euro (koffiepauzes, lunch en receptie inbegrepen) of 30 euro (boek, koffiepauzes, lunch en receptie inbegrepen).

Inschrijven kan op rekeningnummer 979-6145707-83 van Liberales, Kramersplein 23, Gent. (Voor Nederland: IBAN: BE14 9796 1457 0783 en BIC: ARSP BE 22). Uw inschrijving is pas geldig na storting van 10 euro (zonder boek) of 30 euro (met boek).

Opgelet: er zijn slechts 120 plaatsen.

Voor meer info: verhofstadt.dirk@pandora.be

Willem Elsschot en de vrouwen

Met enige zin voor buitensporigheid zou men kunnen zeggen dat geen jaar voorbijgaat zonder een nieuw boek over Willem Elsschot. Drie jaar voor zijn dood verscheen al zijn 'Verzameld werk' (herhaaldelijk herdrukt). In 2005 zorgde Peter de Bruijn voor een nieuwe, frisse editie van zijn 'Verzameld werk', met knappe illustraties van Peter van Hugten (Gouden Reeks). Diezelfde de Bruijn vervulde tussen 2000 en 2006 Elsschots 'Volledig werk' in 11 delen, met medewerking van Wieneke 't Hoen en Lily Hunter. Martine Cuyt publiceerde in 2004 'Willem Elsschot. Man van woorden' en vorig jaar (2008) lag Dick Matena's stripversie van 'Het dwaallicht' in de boekhandel. Vandaag pakt de literaire duizendpoot Guido Lauwaert, bekend als toneelacteur, recensent, dichter en columnist, uit met het essay 'Willem Elsschot en de vrouwen'.

Dat Elsschot een zwak had voor vrouwen is al sinds lang géén gekoesterd geheim meer. Wie gebrand is op de lijfelijke affiniteiten en buitenhuwelijksrelaties van Elsschot (of Alfons De Ridder) komt met dit traktaat niet aan zijn trekken. Hiervoor vernam men meer in Martine Cuyts boek dat vooral de nadruk legde op zijn bekende en minder bekende zwakheden. Cuyt koos min of meer de kant van zijn echtgenote Fine Scheurwegen, en haar 'bijzonder huwelijk' met Fons De Ridder. Fine, de bedrogen echtgenote, die moest omgaan met de vrouwen in het leven van haar man, zijn schrijverskuren, zijn honger naar vrijheid. Cuyt wijdde zelfs een heel hoofdstuk aan vrouwen die een rol speelden in het leven van Elsschot.

'Willem Elsschot en de vrouwen' van Guido Lauwaert is iets helemaal anders.

Het is een essay dat vooral de Elsschottianen (de leden van het Willem Elsschot Genootschap noemen zich echt zo) en Elsschotbewonderaars zal boeien. In 19 korte hoofdstukjes speurt Lauwaert naar de plaats en het belang van de vrouwen in het oeuvre van de meester. Hij gaat hiervoor chronologisch te werk met aanvankelijk 'Villa des Roses' (1913), waarin de vrouwen elkaar voor de voeten lopen: vrouwelijke kostgangers en leuke dienstmeisjes. Met vooral Louise die door een logé (alias Elsschot) wordt verleid, zwanger gemaakt en na een abortus in de steek gelaten.

In 'Een ontgoocheling' (1921) gaat Elsschots aandacht naar zijn moeder en haar keuen als ereplaats en naar de meisjes op straat. Anna Van Domburg krijgt in het tweede deel van 'De verlossing' (1921) de hoofdrol: "een levend bidprentje, onder de druk van de nieuwe pastoor" (p. 13). In 'Lijmen' (1924) wordt mevrouw Lauwereyssen "die met een ijzeren hand de administratie runt" (p. 17) voor een fors bedrag door Boorman getild: "niet omdat ze een vrouw is, maar omdat ze een zwak punt heeft" (p. 17).

Lauwaert schenkt ook aandacht aan enkele zijwaartse sprongen die niets te maken hebben met zijn boeken maar die aantonen dat De Ridder op het zakelijk vlak "een haai", "een gelaarsde kater" was, zonder scrupules, met als voorbeeld de wijze waarop hij in 1941 een exclusiviteitscontract afdwong bij mevrouw Yvonne Batta-Snoeck, de zaakvoerder van het jaarboek Snoecks. In 'Kaas' (1933) zijn het de vrouwen, de

moeder en de echtgenote van Laarmans, die de dienst uitmaken nadat de kaastoren is ingestort. In 'Tsjip' (1934) verdringen dochter Adèle en haar moeder de vader en echtgenoot naar de achtergrond.

Maria-Theresia Van Eynde, de schoonmoeder van Elsschot, is in 'Pensioen' (1937) de schurk van dienst, maar wordt nooit bij naam genoemd, zelfs geen bijnaam. In 'Het Been' (1938) – "nageboorte van 'Lijmen' – komt het min of meer tot een verzoening met mevrouw Lauwereyssen. Elsschots dochter Adèle en zijn vrouw worden opnieuw opgevoerd in 'De Leeuwentemmer' (1940), met de vrouw als spilfiguur tot de laatste alinea, "...nog is de waardering voor de vrouw niet opgesoupeerd" (p. 35).

Lauwaert vindt Elsschots vrouw in 'Het Tankschip' (1942) een "compositie van beklemmende schoonheid" (p. 35), zij wordt zo goed als heilig verklaard. In het elfde en laatste boek van Elsschot, 'Het Dwaallicht' (1946), waarin drie Afghaanse matrozen in Antwerpen op zoek gaan naar een zekere Maria van Dam, met Laarmans als gids, is deze Maria de enige vrouw in het werk van Elsschot die nooit in levende lijve te zien is.

Finaal besteedt Lauwaert aandacht aan de 'afwijkingen' van alle gekroonde vrouwen in Elsschots literair oeuvre. Jammer dat dit traktaat terugvalt op slechts een zestigtal bladzijden, met daarbij nog een voorwoord, favoriete fragmenten en oneliners van Lauwaert, een reeks van twaalf foto's en een verantwoording. 'Het fascinerende oeuvre van Willem Elsschot heeft nog lang niet alle geheimen prijsgegeven' staat op het achterplat. Betekent dit dat wij in de toekomst ons nog kunnen verwachten aan 'Elsschot en de mannen', 'Elsschot en het geloof', 'Elsschot en zijn kinderen', 'Elsschot en zijn vakanties', 'Elsschot en zijn auto's' e.d.?

John RIJPENS

Guido Lauwaert, Willem Elsschot en de vrouwen. Essay. Uitg. Meulenhoff/Manteau, 2009 ; 61 blz. ; 19,95 euro.



Een ongewoon gezicht: in zowat alle belangrijke Europese kranten plaatsten de Slovaakse posterijen op 25 februari een bittere oproep: vrije mededinging moet, maar er is nog geen aangepaste wetgeving. De aandrang waarmee de Europese Commissie die vrijmaking op wil leggen, tegen uiterlijk 2013, gaat niet alleen duizenden banen kosten, maar vooral de hele postbedeling ontwortelen. Verstikken in financiële ademnood.

De bende van de stronk

Slovakije geldt als proefferrein, stelt de Post, die een lans breekt voor de openbare dienstverlening, elke burger heeft recht op zijn dagelijkse postbedeling. "Zo'n eis zou nooit gesteld worden aan Frankrijk of Duitsland", klaagt de Slovaakse Post. "Tsjechië mag de exclusiviteit blijven toekennen aan zijn staatsdienst voor bezorging van stukken onder de 50 gram. Nederland heeft het monopolie gewaarborgd voor TNT". En voegt er dan giftig aan toe: "Opvallend toch dat net TNT sterk aandringt op opening van de Slovaakse postdiensten".

De verleiding is groot in dezen een achterhoedegevecht van een vermolmd staatsinstelling te zien. Of een bevestiging van de virulente kritiek die de anti-integratiebeweging Libertas blijft spuien over "de bemoeienissen van Brussel". Of nog een verlengstuk van het welles-nietesspelletje dat in de kolommen van *De Morgen* is uitgevochten door en tegen Dirk Sterckx (Open Vld) over de kost van de postzegel in bijv. Zweden, waar de markt al volledig vrij is.

Futiliteiten

Voor- en tegenstanders slaan elkaar met studies en statistieken om de oren. De president van huidig EU-voorzitter Tsjechië, Vaclav Klaus, schoffeerde openlijk het Europees Parlement toen hij de vertegenwoordigers voor de voeten gooide dat ze zich met onnodige futiliteiten bezighouden, en dat Europa geen andere keuze krijgt dan de geplande integratie. "Het zal dan niet lang duren voor we terug belanden in tijden waarvan we hoopten dat ze geschiedenis waren". Ook hierop volgde gehakketak. Derk-Jan Eppink (LDD) hamerde op de almacht van de "politieke correctheid" en op

het feit dat Klaus niet uitdrukkelijk naar Sovjettoestanden verwees. Wat deed hij dan wel? Ivo Belet (EVP) gaf hem lik op stuk en deed, net als Jean-Luc Dehaene, Klaus af als een "populist", en als een *agent provocateur* – want het Europees Parlement als een ondemocratisch orgaan bestempelen is wel een heel groot loopje nemen met het kiesstelsel, en Lissabon naar de prullenmand verwijzen terwijl je eigen Tweede Kamer 'ja' heeft gezegd én de regering zich gebonden heeft door een handtekening, tja, wie is er dan de anti-democraat?

Groten tegen kleinen

Klaus voelde natuurlijk nattigheid, want de eerste tekenen uit Washington waren allesbehalve koren op zijn molen – geen twee weken na Klaus' toespraak stelde Barack Obama Moskou openlijk voor het rakettenschild in Polen en Tsjechië op te doeken in ruil voor hulp bij het verijdelen van het Iraans kernprogramma. Maar veel erger dan het schaven van enkele neuzen blijkt hier opnieuw waar het échte spel gespeeld wordt, niet met de knikers, maar met de blote macht: boven het hoofd van Europa. Op de Non-Top van 1 maart zijn de 27 niet verder gekomen dan nogmaals op een rijtje te zetten welke nationale hulpmaatregelen (voor banken, openbare diensten, auto-industrie, luchtvaart, energie) moeten doorgaan voor Europees aanvaardbare zuurstofkuren om de recessie te bedwingen. Intussen beweegt Obama in sneltreinvaart zijn protexionistische pionnen om binnen de G20, de VN, en uiteraard ook de NAVO én het eigen binnenland, het terrein te bezetten. Europa krakeelt voort, groten tegen kleinen, Oost tegen West. Europa is op een sokkel gezet



als de stronk van Van Ostaijen, terwijl het beminde Amerika intussen van jette geeft met Russen, Chinezen of Japanners. "Waarom noemt gij mij een bochel terwijl ik in werkelijkheid slechts een stronk ben? Heeft men u soms op school geleerd met andermans ongeluk de spot te drijven?" De woorden van de machteloze romp die de Stronk is, zijn bijzonder toepasselijk op de Europese Commissie – ook zij laat zich cosmetisch verbouwen om voor de Ware door te gaan, ook zij kaffert anderen uit zonder in te kunnen grijpen. Het is de Stronk slecht vergaan. Het zal ook Europa slecht vergaan als niet snel een eensgezind relanceplan wordt uitgedokterd dat snijdt waar het moet: in het wanbeheer van de marketeers en de bovenbazen, in het strikt economisch diktaat waarmee de Unie inderdaad geleid wordt, in de onzinnige obsessie-logika van eeuwigdurende groei. Als Europa dan toch een bruidsschat heeft, dan zal het er een zijn van levenskwaliteit, niet van rijkdom. Als met "waarden" eindelijk bedoeld wordt wat "waarden" echt zijn – een democratische ideologie om te verdedigen en uit te dragen – dan is de Unie rijp om echt grenzenloos te worden. Het einde van de natiestaten wordt dan een reuzenstap naar een betere beschaving, niet naar een onpersoonlijk imperium. Europa kan die beschaving dragen. Anders wordt Europa bijgezet in het museum van de gestorven goden. Of zoals de markiezin van haar Stronk zegt: "Mijn man is gezant en tevens zijn eigen statue. Hij werkt zichzelf tot statue op om mogelijke vergetelheid af te weren. Mijn man is de levende onsterfelijke".

Lukas De Vos

'Eigen economie eerst' nefast op langere termijn

In volgend opiniestuk houdt KAREL DE GUCHT een pleidooi tegen de huidige protectionistische tendens van bepaalde Europese lidstaten. Volgens De Gucht ligt de oplossing hiervoor in handen van de Europese Commissie.

Het is een van de weinige lichtpuntjes in het verhaal van de autosector in België de jongste maanden: bij Audi in Vorst werd de tijdelijke werkloosheid opgeschort omdat er enkele duizenden VW Polo's extra van de band moeten rollen. Een direct gevolg, niet van de Belgische steunmaatregelen, maar van de Duitse beslissing een schrooftpremie in te voeren om oudere bakken van de Autobahn te houden en de aankoop van kleinere, moderne wagens aantrekkelijk te maken.

Het toont nog maar eens aan hoe geïntegreerd de Europese economieën zijn. Maatregelen in het ene land hebben vaak net zoveel gevolgen in het andere. Economisch stimuleringsbeleid is een spel zonder grenzen geworden. Toch is de politiek nog hoofdzakelijk nationaal georiënteerd, en is ze dat steeds meer in tijden van crisis. Ieder

politicus moet immers voor zijn of haar achterban aantonen wat hij of zij al niet in het werk gezet heeft om zijn of haar werkzekerheid te garanderen. Ervan uitgaande dat de werkzekerheid van de politicus en die van de autoarbeiders in dit geval nauw samenhangen.

Daardoor dreigen artificiële grenzen opgetrokken te worden, opdat pakweg Franse steun hoofdzakelijk Franse arbeiders zou ten goede komen (en niet, zeg maar, de Renault-fabriek in Tsjechië) of de Duitse premie, betaald door Duitse belastingbetalers, ook in de eerste plaats Duitse arbeiders zou helpen (en dus niet die van Vorst).

Protectionisme

Dergelijk protectionisme is dichterbij dan we wel eens denken. De bedragen die aan nationale steun besteed worden en de aantallen mensen die hun job aan de auto-industrie te danken hebben - er werken 2,2 miljoen Europeanen in de autosector zelf en zo'n 12 miljoen werknemers zijn er indirect afhankelijk - genereren vanzelfsprekend een enorme politieke druk. De kleine lidstaten, die in zo'n scenario weggeconcentreerd worden, zouden daar het eerste slachtoffer van zijn. Maar op termijn lijdt heel Europa daaronder. De meerwaarde van de Europese integratie - toch de motor van onze welvaart de voorbije decennia - wordt op die manier verkapt en verkwaanseld.

Om dat verhaal van 'eigen economie eerst' tegen te gaan en de logica van de geïntegreerde markten te doen primeren is een al even geïntegreerd politiek overzicht nodig. En dat kan alleen van de Europese Commissie komen. Die moet instaan voor de coördinatie van nationale actieplannen

en haar rol spelen als clearing house voor steunmaatregelen.

Druk

Terzelfder tijd kan enkel de Commissie ervoor zorgen dat Europese competitie-regels en de interne markt niet bezwijken onder de nationale politieke druk. Maatregelen die de vraagzijde in de auto-industrie moeten stimuleren (zoals de schrooftpremie) mogen de eerlijke concurrentie niet in de weg staan.

De bestaande regelgeving over staatssteun laat ruimte voor flexibiliteit, bijvoorbeeld voor sociale- of milieudoelstellingen, die door de Commissie best wat actiever gepromoot mag worden, zonder op lange termijn de marktintegratie en de competitiviteit van de sector in te perken.

De grootste uitdaging voor onze auto-industrie op dit moment is hoe kortetermijnmaatregelen kunnen bijdragen aan de houdbaarheid op lange termijn, hoe ze kunnen bijdragen aan de vergroening en de technologische vernieuwing van de sector.

De Commissie speelt nu al die rol als bewaker van de bestaande regels - en ze slaagt er tot dusver in die goed te spelen - maar ze zou ook een pak proactiever kunnen optreden. Bijvoorbeeld door relatief kleine projecten te groeperen die geen private investeerders meer vinden en te klein zijn om voor de Europese Investeringsbank in aanmerking te komen. Of door ervoor te zorgen dat steun aan de autobouwers evenwichtig gespreid wordt over al hun vestigingen en niet beperkt wordt tot het land waar de hoofdzetel zich bevindt.

Niemand twijfelt er aan dat de automobiellindustrie steun moet krijgen. De vraag is alleen hoe het beleid de sector moet ondersteunen. Nu de juiste beslissingen nemen, kan ervoor zorgen dat de sector de doorstart naar de Europese industrie van morgen maakt. De verkeerde beslissingen zetten ons enkele jaren terug in de tijd.

